

ogen te doen
lijver een be-
den man, uit
verworden
halen. Maar
ander, bijna

Reeds Rous-
zaamheid van
de natuur,
felijke invloe-

belangstelling
smopolitische
ngen van het
verschil-
te zien als
uitingen als
on men allern-
ngen.
die het leven
derheden be-
dksgewoonten
naardigheden,
is uitgegeven
overzicht te
derland.

ek beschrijft
stam. Dat
nt en Zuid-
veekt vanzelf
ondanks de
men.

arakteriseert
maakten hun
atistische en
ven, de taal,
n beschreven
doelstelling
es zulke verv-
ving van één
beeld zal ge-
en maken de
ijna onmogev-
van den boer-
ver kan het
raktertrek te
juist beeld te

eel duidelijk
omingen. Wel
n, maar aan
ingedaan. Als
als de twee
van een
roningen een
den, dan had
rname plaats
het zich ver-
aan hun land
wilt de naam
oveel inhoud

peeren, door
ei-, zand- en
if. De histo-
de traditio-
nauw samen-
ch slechts in
en, komen in

p is, waarin
gelen en God
ver een zeer
r, God draagt
dan heet Hij:
dat ook zeer
I er HEERE,
gave van den
i, gelijk men
an Hem zegt
ERE is onze
4). Op grond
et nog steeds
en Zoon zou
leen HEERE.
n. Is hij den
p te denken,
i God kunnen
dat absoluut
vens HEERE

leden en dat
anneer Simon
ij zijt de Zoon
dat zooveel
de Zoon van
zelf Jahwe'
i Petrus hier
lankt hij niet
de gave des

aannemelijk
met zijn be-
moet ge be-
r het Wezen
durfden uit-
dezen Naam
zij een ande-

het minst niet aan den dag in het weinig boeiende stuk hier gegeven.

Doch naar deze eerste stukken mag men de waarde van dit werk niet afmeten. Alle andere verhalen zijn beter, sommige zelfs buitengewoon goed.

De samensteller heeft de medewerking van verschillende schrijvers weten te verkrijgen, die ten volle voor hun taak berekend zijn. Hoewel ze niet allemaal eens geestes zijn met hem, kreeg hij bijdragen, die het boek tot een belangrijke aanwinst in onze literatuur maakten. Het stuk van De Vries zelf geeft een prachtige teekening van de wilde oerkracht die er huist in den Drentschen heidebewoner, die liefde en arbeid verkiesel boven een gemakkelijken rijkdom.

De beste stukken lijken mij die over Noord-Brabant en Limburg. Hierin wordt de gehechtheid aan den voorvaderlijken grond het felst belicht. Zelfs diepe liefde kan een boerenmeisje niet losmaken van haar land. „Neen, hij heeft haar niet weggenomen van haar boerenland, van haar menschen vandaan. Hij heeft gedaan wat hij kon, dat doen wij allemaal. Maar deze akkers, deze boerenwereld, die vecht voor haar behoud, voor haar worteling in de aarde, daar heeft hij niets tegen kunnen doen, daar heeft hij haar aan terug moeten geven, zoodat zij er meer aan toebehoort dan ooit.”

Dat zich taai vastklemmen aan het oude bezit, den jarenlangen hardnekkig volgehouden strijd, om den verloren grond terug te winnen, heeft Matthias Kemp in zijn Limburgsche novelle prachtig beschreven.

Ook de niet zuiver Nederlandsche gebieden vonden goede beschrijvers. Welk een enthousiaste liefde voor land en volk spreekt er uit de bijdrage van Ernest Claes, welk een ontroerende plicht voor den geboortegrond, en zijn vader, den boer.

Een boeiend slot vormt de tragische geschiedenis van den Afrikaanschen boer, die sterft, voordat hij het ideaal van hem zelf en van zijn familie kan verwezenlijken, waardoor zij gehoopt hadden den grond te kunnen behouden in hun geslacht.

Het is onnoodig een overzicht te geven van alle hier gegeven verhalen. Het eene nog beter dan het andere beantwoorden aan wat de samensteller zegt in zijn korte inleiding. „De Boer is de meest met de natuur vergroeide, de in zijn arbeid meest van God afhankelijke, en daardoor de meest kinderlijke en wijze mens uit alle maatschappelijke groepen.” Alleen de geconcludeerde kinderlijkheid en wijsheid worden in geen der verhalen — terecht? — sterk aangetoond.

Een opmerking zou ik nog willen maken. Heeft deze uitgave niet te veel verwachting gehad van de dialekt-kennis der lezers? Veel aantekeningen ontsieren wel is waar, maar zijn niettemin soms noodzakelijk voor het goed begrijpen van de verhalen. Ook technische termen, specifiek boerenwoorden, waren door een nootje onder aan de bladzijde, meer tot hun recht gekomen.

Bijzondere hulde verdienen de inderdaad schitterende foto's, waardoor land en volk den lezer op de scherpste wijze, oogenblikkelijk worden getoond. Het Groot-Nederlands Boerenboek is door woord en beeld een pracht geheel, een fraai bezit, dat men niet eenmaal leest om het dan weg te zetten, maar dat herhaaldelijk ter hand zal genomen worden.

Gr.

H. S.

Nu is het merkwaardig om te zien, hoe de gewoonte ingeburgerd raakte om allerlei dekenamen voor den Naam HEERE te gebruiken.

Zoo wordt Hij b.v. genoemd: „de Levende”. Dat was daarom alleen mogelijk, omdat bij den eed deze naam „HEERE” wel aangeropen en op de lippen genomen moest worden: „Zoo waarachtig als de HEERE leeft”. De HEERE wordt dus als de Levende aangeropen. Ook in de profeten komt de verbinding van den naam „HEERE” en „leven” voor; cf. o.a. Jer. 22:24; Jes. 49:18.

Wat kan dus gewoner en vanzelfsprekender zijn dan dat de Joden, toen zij den verbodsnaam Gods niet mochten uitspreken, als dekenamen „de Levende” gebruikten? Dit is nu maar één van de vele dekenamen. Ook komen de namen: „de Heilige”, „de Eeuwige” e.a. voor. In zijn Johannescommentaar wijst Bornhäuser zeer overtuigend een dekenamen voor HEERE in Joh. 1:14 aan: „vol van genade en waarheid” kan dan dekenamen zijn voor Jehovah.)

Zoo valt te verstaan, dat deze belijdenis een vrucht van bijzondere openbaring genaamd wordt en Simon zalig geprezen. Ook hoe het hier een zeer gewichtig uur is in het aardse leven van Jezus!

Hier hebben menschen geloofd, dat een mensch tevens God zelf is! Ook valt dan Christus' verbod te begrijpen, hoe zij niemand mochten zeggen, dat Hij, d.i. de Zoon van Jahwe, de Messias was! (Matth. 16:20). Hij was dan van Zijn leven geen dag zeker en kon terstond als godslasteraar ter dood gebracht worden. Maar Zijne ure was nog niet gekomen.

En toch, één van hen heeft dit Messiaansche geheim verraden. En aan het Sanhedrin bekend gemaakt, dat Jezus de eer, die alleen aan den HEERE, den Verbondsgod, toekwam, aanvaard

GEESTELIJKE ADVIEZEN

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

„In of van het Verbond”.

III.

Ds de Bondt van Den Haag was eenigermate ontstemd, omdat ik mijn uitspraak, dat ik sterk den indruk had, dat men deze zaak besprak zonder er zichzelf ten volle rekenschap van te hebben gegeven, waarover het geschil eigenlijk loopt, had pogen te adstrueeren door aan te halen iets uit een artikel van zijn hand, opgenomen in het „Calvinistisch Weekblad”.

Hij meent, dat dat geheel ten onrechte door mij is geschied en vraagt van mij, dat ik hem in het eerstvolgend nummer van „De Reformatie” zal rehabiliteeren.

Wanneer Ds de Bondt zegt, dat hij het vraagstuk, waarom het gaat zich wel terdege goed heeft ingedacht, dan neem ik dat natuurlijk aan, maar — dan moet hij dat ook laten merken in zijn schrijven.

En dat heeft hij niet gedaan. Hij toch haalt aan een uitspraak van Prof. Greijdanus en iets wat ik geschreven had.

En hij zegt: kijk, daarmee ben ik het nu eens. Wat indruk wordt daardoor gewekt?

Deze, dat ik het met Prof. Greijdanus eens ben, dat wij hetzelfde hebben gezegd.

En dat is niet juist. Zeker, zoover Ds de Bondt Prof. Greijdanus aanhaalt, ben ik het er mee eens. Maar Prof. Greijdanus heeft meer gezegd. En juist over wat hij meer gezegd heeft loopt het geschil. N.l. hierover: alleen door het geloof heeft iemand deel aan het heil in Christus; maar dat geloof moet echt zijn; en dus, moet iemand, die meent te gelooven, worden opgewekt zichzelf op dat punt te onderzoeken; zoo zegt Prof. Greijdanus. Ik ontken dat laatste.

Wanneer nu Ds de Bondt in zijn aanhaling een uitspraak van Prof. Greijdanus en een woord van mij aanhaalt en zegt: „met die beide ben ik het eens”, dan moet dat den indruk wekken bij de lezers, alsof Prof. Greijdanus en ik hetzelfde voorstaan. En dan ligt het voor de hand, dat ik denk: „heeft Ds de Bondt dan niet begrepen het verschil tusschen Prof. Greijdanus en mij? Heeft hij zich dan de zaak niet goed ingedacht?”

Indien Ds de Bondt zegt: „ja, dat heb ik wel”, dan aanvaard ik dat, maar dan vraag ik hem toch, of hij in het vervolg niet zóó wil citeeren, dat een andere indruk gewekt kan worden.

Nochtaans, Ds de Bondt heeft mij toegestuurd een brochure van zijn hand, waarin verzameld zijn een aantal artikelen van zijn hand in het Kerkblad van de Gereformeerde Kerken van 's Gravenhage, handelende over het onderwerp: „Zelfbeproeving”.

En nu moet Ds de Bondt het mij heusch niet kwalijk nemen, wanneer ik nog eens zeg: ook uit deze brochure krijg ik den indruk, dat Ds de Bondt zich of de quaesties niet heeft ingedacht, of het niet noodig acht er over te spreken.

Ds de Bondt komt weer met dezelfde redenee-

heeft en verboden had, dat bekend te maken. Joh. 6:70 v.; n.l. Judas!

En nu komt nogmaals de vraag aan de orde: Waarom wordt de Heiland van godslastering beschuldigd voor het Sanhedrin? Omdat Hij den eed van Kafafas overnam en zeide te zijn de Zoon van God. Niet omdat Hij beweerde de Messias te zijn. Immers, een valsche Messias is voor de Joden nog lang niet een godslasteraar. Maar wat nog geen enkele valsche Messias vóór Hem en na Hem gedurfd had en zal aandurven, dat bestond Jezus van Nazareth. Hij achtte het geen roof Gode evengeliek te zijn. (Phil. 2:6).

En vooral ook het op zichzelf toepassen van de profetie van Daniël 7 was een nadere omschrijving van Zijn Zoonschap van Jahwe. We zullen hierop nu niet nader ingaan!

Het spreekt nu vanzelf, dat de Joodsche Raad op zijn standpunt den Nazarener des doods schuldig moest verklaren. Echter, dat is nog iets anders dan dat zij Hem nu ook ter dood veroordeelen.

Zij konden Hem niet als Zoon van Jahwe aanvaarden, omdat hun dat bijzondere geloofsinzicht niet gegeven was van den Vader. Anders hadden zij den Heere der heerlijkheid niet gekruisigd. En niemand kan zeggen: „Jezus is de HEERE” dan door den Heiligen Geest; d.i. door openbaring van Godswege! Maar zij wilden zelf ook niet gelooven Jezus' Zelfopenbaring.

Rest nog de vraag: Welk vonnis is nu door het Sanhedrin geveld in het proces van Jezus den Nazarener?

Bornhäuser zoekt aan te toonen, dat Jezus niet tot den dood, maar tot excommunicatie is veroordeeld.

Dat dus de Heiland is uitgebannen uit den kring des volks. En van dat oogenblik niet meer als Jood werd behandeld, en daarom ook aan den

ring, dat men de gemeente moet opwekken tot zelfbeproeving omtrent de vraag: „is mijn geloof wel echt?”

Dat is zijn recht. Maar waarom bespreekt nu Ds de Bondt niet de bezwaren, die daartegen van onzen kant zijn ingebracht en probeert die te weerleggen en weg te nemen?

Waarom niet?

Ik noem maar weer een paar vragen:

Hoe komt op die wijze een mensch ooit tot zekerheid; want wanneer kan hij zich van de roeping om zichzelf zóó te beproeven, ontslagen rekenen?

Hoe kan iemand, tenzij hij staat in het geloof, ooit weten of zijn berouw enz. echt is?

Hoe is het te rijmen met den aard des geloofs, dat in zichzelf zekerheid is, dat men de zekerheid door het geloof afhankelijk stelt van het al of niet vinden van bepaalde kenteekenen?

Ik neem aan, dat Ds de Bondt zich deze vragen heeft ingedacht en dus niet oppervlakkig heeft geschreven. Indien ik hem dus onrechtvaardig beschuldigd heb, dan spijt mij dat en neem ik dat terug; maar, dan vraag ik ook van hem, dat hij de vragen, die hier aan de orde komen en die hij, volgens zijn getuigenis, overwogen heeft, beantwoordt en niet laat liggen.

* * *

En nu de brief, die tot deze artikelen aanleiding gaf.

De brieven schrijver zegt:

1o. „Een ware bondeling zal zich door een prediking als door Dr. Kuyper aangegeven, nooit in lijdelijkheid terugtrekken; integendeel zal hij, zelfs bij het kleinste begin van zaligmakende genade aan zijn ziel, Gods wegen biddend bepeinen, zich juist gaarne uitstrekken naar de ontvouwing der heilswaarheden waaronder het stuk der uitverkiezing in het centrum der openbaring staat en daaruit putten versterking, troost en leven.”

Wat hier gezegd wordt, bewijst niets tegen wat ik had beweerd.

De redeneering van Dr. Kuyper was deze:

Eerst als de merkteekenen der verkiezing bij iemand gevonden worden, mag hij rekenen, dat hij recht heeft op de goederen des Verbonds.

Mijn bezwaar daartegen was, dat daardoor iemand, zoolang hij die merkteekenen niet bij zichzelf bevond, door zulk een redeneering er toe gebracht werd, lijdelijk te wachten, totdat het God behagen mocht die merkteekenen in hem te werken.

De schrijver van dezen brief heeft het over menschen, die reeds het beginsel van zaligmakende genade in zich speuren.

Al wat hij hier zegt, gaat dus langs het door mij geponeerde heen.

2o. Zulk een (zegt de brieven schrijver), die zich in lijdelijkheid gaat koesteren, bewijst slechts, dat hij een doode rank aan den wijnstok is, dat hij niet „van het Verbond” is en nog geheel vreemd staat aan het zaligmakend werk des Heiligen Geestes (althans ten tijde, als hij zulk een uitspraak doet hooren).

Bij deze uitspraak komt nu recht duidelijk aan het licht de moeilijkheid, waarin men geraakt op het standpunt van Dr. Kuyper.

Stel, dat daar iemand is, in het Verbond ge-

stadhouder kon worden overgeleverd. Cf. Matth. 27:1. Wanneer dat waar is, dan wordt het begrip „exlex”, door Prof. Schilder uitgewerkt, oneindig verdiept. En dan ligt hier reeds in principe de verwerping van Jezus den Messias door de oversten van Zijn volk.

Men gunde Hem den dood der steeniging niet, die toch naar Mozes' Wet op godslastering stond. (Lev. 24:14, 16).

Want naar de Joodsche gedachtenwereld van Jezus' dagen was den veroordeelde nog de gelegenheid geboden om zich tot den God Israëls te bekeeren. Hij moest dan toch wel sterven en het vonnis der steeniging werd dan toch wel voltrokken, maar dan had de bekeerde veroordeelde nog deel aan de toekomstige eeuw!

Maar zelfs dat gunde men den Heiland niet!

Hij mocht zich eens bekeeren! En zoo door Zijn steenigingsdood heen deel krijgen aan het eeuwige leven! Dat nooit! En vandaar, dat Hij werd uitgebannen uit de Joodsche gemeente; werd vervloekt. Vandaar, dat Hij kon worden overgeleverd aan den Romeinschen stadhouder. Hij moest als een Geyloekte sterven. Vervloekt is een iegelijk, die aan het hout hangt. Zoo is dan naar den Raad Gods en óók naar den Raad van menschen (cf. Ps. 82!) Jezus Christus een vloek geworden voor ons! En zoo kan Jezus de Heiland in dit vonnis van den Hoogen Raad ook het oordeel des Vaders hooren! Maar Hij heeft Zijn woorden niet teruggenomen; doch heeft Zijn belijdenis met Zijn eigen dierbaar bloed verzegeld. Gode tot heerlijkheid en Zijn gemeente tot eeuwige zaligheid! Zalig ook gij, wanneer gij door den Heiligen Geest belijdt: „Jezus is HEERE”.

B.

D. K. W.